I. Akmens amžiaus ir ankstyvojo metalų laikotarpio objektai
Stone Age and Early Metal Period Sites

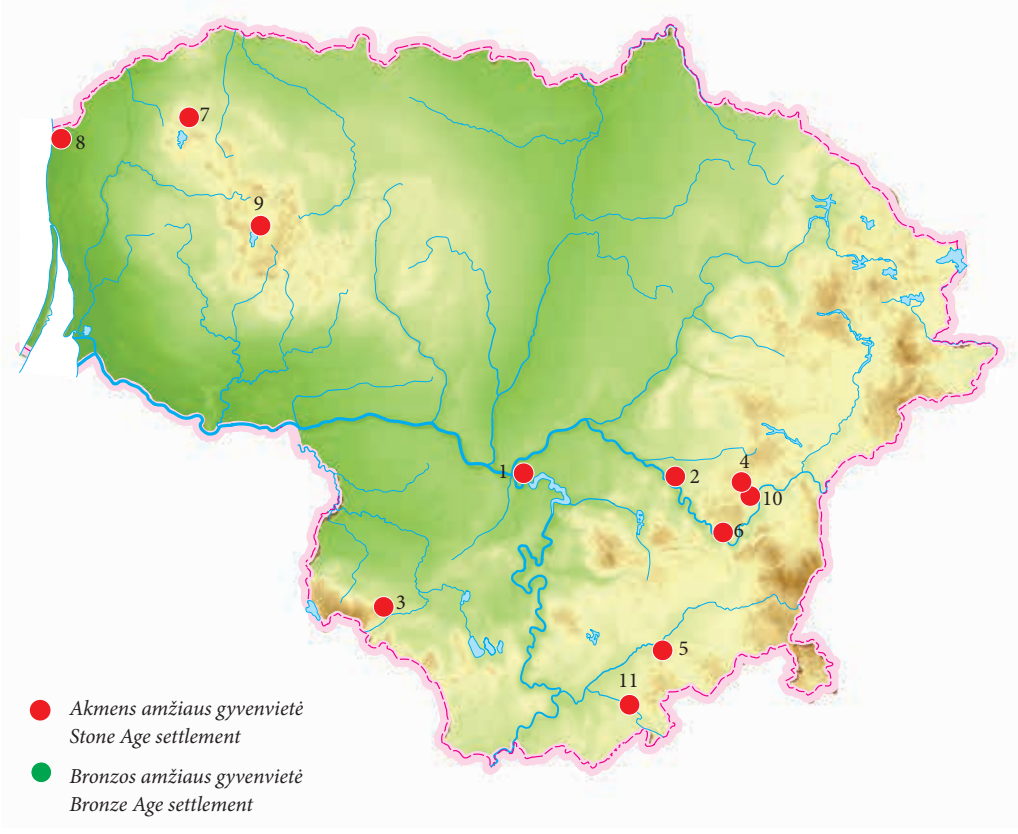

1. *Kaunas (žr. VIII)*
2. *Kernavė (žr. IX)*
3. *Kušliškiai*
4. *Miškiniai*
5. *Pamerkiai (žr.)*
6. *Smigliai (žr. XV)*
7. *Šarnelė*
8. *Šventoji (ir XV)*
9. *Varniai (žr. XII)*
10. *Verbiškės (žr. XV)*
11. *Zervynos*

Mantas Daubaras, Matas Valauskas,
Džiugas Brazaitis

Kušliškių senovės gyvenvietė

2023 m. kovo–gruodžio mėnesiais buvo atlikti žvalgymai, o po jų detalieji tyrimai spėjamos Kušliškių senovės gyvenvietės vietoje, tiesiamo valstybinės reikšmės magistralinio kelio A5 Kaunas–Marijampolė–Suvalkai ruože, ties 82–83 km (Kalvarijos sav., Kalvarijos sen.) (1 pav.).

Kušliškių senovės gyvenvietė buvo rasta 2021 m. K. Duderio, kuris atliko žvalgomuosius tyrimus valstybinės reikšmės magistralinio kelio A5 Kaunas–Marijampolė–Suvalkai ruože nuo 56,83 km iki 85,00 km. Jis ištyrė 44 šurfus ir 2 perkasas, paviršiuje surinko 22 mezolito ir ankstyvojo neolito titnago radinius ir keletą apžiestos keramikos fragmentų. Nustayta, kad radimvietė užima apie 8000 m^2 plotą, kurio tik 3000 m^2 patenka į tirtą kelio darbų zoną. Šioje vietoje buvo ištirtos 2 5x2 m dydžio perkasos – iš viso 20 m^2 plotas, fiksuotas 30–35 cm storio molingo armens sluoksnis, po juo buvo rudo molio įžemis. Armens sluoksnyje rasta titnago skaldos, retušuotų nuoskalų ir skelčių, pora grandukų ir mikrolitas. Perkasos 1 įžemyje ištirta iki 35 cm gylio melsvu moliu užpildyta duobė, kurioje aptikta pora titnaginių specialiosios paskirties dirbinių, skelčių ir nuoskalų – iš viso 12 inventorintų radinių. Titnaginis inventorius datuojamas viduriniu – vėlyvuoju mezolitu (*ATL 2021 metais*, 2022, p. 523–524).

2023 m. pirminių archeologinių tyrimų metu vyko žvalgymai. Kaip minėta, žvalgymų metu buvo žvalgytas 3000 m^2 plotas siekiant nustatyti saugomos teritorijos ribas. Vizualiai buvo žvalgyti ariami laukai, esantys šalia kelio darbų teritorijos, į R ir P nuo jos. Žvalgymų metu aptikta archeologiškai vertingų struktūrų,

1 pav. Kušliškių senovės gyvenvietės tyrinėtų vietų planas: 1– perkepęs molis; 2 – metaliniai radiniai; 3 – buitinės keramikos šukės; 4 – titnaginiai radiniai; 5 – 2021 m. K. Duderio tyrimų vietos; 6 – aptiktos įgilintos struktūros; 7 – atliktų žvalgymų vietos; 8 – atliktų detaliųjų tyrimų vietos. M. Daubaro brėž.

Fig. 1. Area plan: 1– overbaked clay; 2 – metal artefacts; 3 – household pottery sherds; 4 – flint artefacts; 5 – areas investigated by K. Duderis in 2021; 6 – features; 7 – surveyed area; 8 – detailed excavation areas.

archeologinio laikotarpio radinių koncentracijos, lipdytinės ir žiestos buitinės keramikos. Taip pat paaiškėjo, kad skersai viso ploto eina XX a. II pusėje įrengto drenažo perkasimas. Tarp šių radinių išsiskyrė pavienis neolito laikotarpio radinys – titnaginis trikampis strėlės

2 pav. Aptikta lipdytinė keramika lygiu paviršiumi. Dž. Brazaičio nuotr.

Fig. 2. Hand-built pottery with a smooth surface.

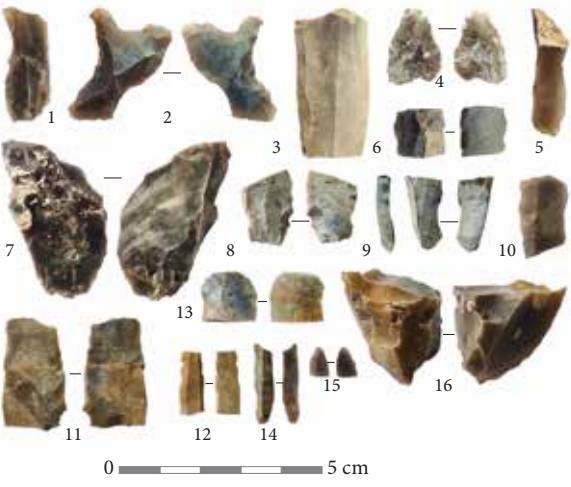

3 pav. Aptikti titnaginiai radiniai. 1, 5, 6, 8, 10 – retušuotos skeltės; 2 – perforatorius; 3 – skeltė; 4 – trikampis strėlės antgalis; 7 – kampinis rėžtukas; 9, 15 – dirbinio dalys; 11 – retušuota nuoskala; 12, 14 – ašmenėliai; 13 – skeltė; 16 – skaldytinis. Dž. Brazaičio nuotr.

Fig. 3. Flint artefacts: 1, 5, 6, 8, 10 – retouched blades; 2 – a perforator; 3, 13 – blades; 4 – a triangular point; 7 – an angle burin; 9, 15 – fragments of artefacts; 11 – a retouched flake; 12, 14 – microblades; 16 – a core.

antgalis. Dėl šių priežasčių išskirti 3 bandomieji plotai Š, centrinėje ir P žvalgyto ploto dalyse. Be to, buvo žvalgyti ariami laukai.

Vadovaujantis šių žvalgymų rezultatais šiose vietose vyko tolimesni detalieji tyrimai, kurių metu buvo ištirta 10 plotų (plotai 1–10), iš viso 472 m^2 plotas. Tyrimų metu paaiškėjo, kad buvęs archeologinio laikotarpio kultūrinis sluoksnis smarkiai sunaikintas ilgamečio arimo, išliko tik labiausiai įgilintos struktūros. Visose tirtose vietose buvo 40–50 cm storio armens sluoksnis, po juo įžemis – raudonas molis.

Š dalyje, kur buvo tirti plotai 1–5, įžemyje išryškėjo keli įgilinti objektai (5 struktūros ir 4 stulpavietės). Išsiskyrė plotai 1 ir 3. Plote 1 buvo aptiktas įgilintas objektas su gausiais radiniais – struktūra 1. Šioje struktūroje buvo aptikta 38 lipdytinės buitinės keramikos fragmentų lygiu paviršiumi (2 pav.), kelios titnago nuoskalos ir perkepusio molio. Iš šios struktūros taip pat buvo paimtas mėginys archeobotaniniams tyrimams, kuriame buvo aptiktos kelios kultūrinių augalų makroliekanos: paprastojo miežio, sėjamojo rugio, kviečio ir javų grūdai. Viena suanglėjusi makroliekana buvo datuota ^{14}C AMS metodu. Gauta data 759–882 m. (1237±28) (FTMC–FR29–1). Vadovaujantis tuo, kas rasta, ir gautu absoliučiu datavimu tikėtina, kad visos Š dalyje plotuose 1–5 aptiktos įgilintos struktūros datuojamos VII–IX a. Taip pat išsiskyrė plotas 3.

Perkasos centrinėje dalyje išryškėjo didelė radinių koncentracija. Struktūra sunkiai pastebima ir beveik nesiskiria nuo šioje vietoje aptikto įžemio – raudono molio. Joje buvo aptikta daug titnago skaldos (skelčių, nuoskalų) ir dirbinių (skaldytinių, ašmenėlių, rėžtukų ir nenustatytos paskirties dirbinių) – iš viso 214 (3 pav.). Taip pat šioje vietoje buvo aptikta 39 fragmentiški, sutrupėję gyvulių kaulai, didžiąją jų dalį sudarė vieno elnio ar briedžio rago frag-

mentai ir keli smulkūs perdegusių kaulų fragmentai. Vienas elnio ar briedžio rago fragmentas buvo datuotas ^{14}C AMS metodu. Gauta data 10900–10771 m. pr. Kr. (10840±60) (Poz–169002). Tikėtina, kad šioje vietoje aptiktas suformuotos duobės, kuri per ilgą laiką prarado grunto spalvą (sunyko organika), dugnas. Duobė datuojama finaliniu paleolitu (XI tūkst. pr. Kr. I ketvirtis). Data sutampa su vėlyvojo driaso klimatiniu laikotarpiu. Tai yra ankstyviausi radiniai, aptikti Kušliškių senovės gyvenvietėje.

Centrinėje ir P dalyse, kur buvo tirti plotai 6–10, armens sluoksnyje aptikta kelių laikotarpių radinių – XIX–XX a., XVII–XVIII a. ir mezolito (8000–5000 m. pr. Kr.). Tarp jų buvo aptikta žiestos buitinės keramikos fragmentų, dalis jos buvo dengta žalia glazūra, 1648–1668 m. Lenkijos karalystės Jono Kazimiero Vazos šilingas, 1858 m. Rusijos imperijos Aleksandro II denežka, titnaginių radinių, kelios šukės lipdytinės buitinės keramikos fragmentų lygiu paviršiumi. Šioje vietoje labiausiai išsiskyrė plotas 7, kur buvo aptikta stulpavietė (stulpavietė 5) ir gana didelė titnaginių radinių koncentracija (68 vienetai): titnago skalda (skeltės ir nuoskalos), retušuotos nuoskalos, mikrorėžtukai, gremžtukas, skaldytiniai. Vadovaujantis tipologiniu-lyginamuoju metodu titnaginiai radiniai datuojami mezolito laikotarpiu (8000–5000 m. pr. Kr.).

The Kušliškiai Ancient Settlement

In 2023, a survey and detailed excavations were carried out at the ancient settlement of Kušliškiai (Kalvarija municipality, SW Lithuania), located at the construction site of the of the A5 Kaunas–Marijampolė–Suvalkai highway (in the section between 82 and 83 km markers). The total surveyed area was 3000 m^2, and the detailed excavation covered an additional 472 m^2 (Fig. 1). The investigation yielded a total of 529 finds (Figs. 2, 3) spanning several periods: the Final Palaeolithic, the Early Mesolithic, the Middle Iron Age (7th–9th centuries), and the 16th–18th centuries. Most of the finds were collected from the ploughed layer, which measured 40–50 cm in thickness. Long-term ploughing had severely disturbed the cultural layer, and only the deepest features remained untouched. The natural layer found below the ploughed layer was composed of red clay and contained 5 postholes, 5 features dating back to the Middle Iron Age (several pits and a dwelling), a structure dating back to the Final Palaeolithic, and clusters of finds from the Mesolithic and the 16th–18th centuries. Some isolated finds from the Neolithic (a triangular flint point) and the modern period (a denezhka of Alexander II of Russia) were also discovered.

Tomas Ivanauskas

Šventosios 26 radimvietė

Palangos miesto Monciškės gyvenvietėje, žemės sklypuose Latgalos g. 14 ir 16, kurių kiekvieno plotas yra po 20 arų, 2023 m. rudenį buvo vykdomi detalieji tyrimai. Tai buvo II tyrimų etapas, kurio metu buvo tiriama numatomų inžinerinių tinklų trasos vieta (1 pav.).

Šio etapo metu archeologiniai tyrimai buvo pradėti 2023 m. spalio 18 d. ir baigti lapkričio 16 d. Buvo tyrinėjama projektuojama trasos dalis – 70,7 m, ją dalijant į 5 perkasas. Trasa numatyta į Š nuo planuojamo užstatymo vietos (šioje vietoje detalieji tyrimai vykdyti 2022 m.). Naudota tęstinė perkasų numeracija. Pirmiausia sklype Latgalos g. 16, ištirta perkasa 8, toliau buvo tiriamos perkasos 9–12 link sklypo Latgalos g. 14. Perkasos buvo 1 m pločio, tačiau tarp perkasų ir 2022 m. ištirto ploto susidariu-